17/09/2021

17 Σεπτεμβρίου: Η Αγία Σοφία και οι θυγατέρες της Πίστη, Ελπίδα και Αγάπη

/ Βίοι Αγίων

Η Εκκλησία τιμά σήμερα τη μνήμη της Αγίας μάρτυρος Σοφίας και των τριών μαρτύρων θυγατέρων αυτής, Πίστεως, Ελπίδος και Αγάπης. Επίσης, τιμούμε τον Άγιο Ηρακλείδιο επίσκοπο Ταμασού, τον άγιο Αυξίβιο Επίσκοπο Σόλων και τον όσιο Αναστάσιο, ο οποίος ασκήτεψε στην Περιστερωνοπηγή της Μεσαορίας.

Μεταξύ των αρχαιότερων μαρτύρων της χριστιανικής πίστεως συγκαταλέγονται η αγία Σοφία και οι τρείς θυγατέρες της Πίστις, Έλπίς και Αγάπη, αφού πρόσφεραν την ζωή τους ως «λογική λατρεία» στον Ιησού Χριστό, κατά τα χρόνια που αυτοκράτορας στην Ρώμη ήταν ο Αδριανός (117-138).

Η αγία ζωή τους και το μαρτυρικό τέλος των τριών θυγατέρων αποτελούσαν επί αιώνες παράδειγμα προς μίμηση των χριστιανών. Η μνήμη τους τιμόταν με ευλάβεια και οι διηγήσεις για την άθλησή τους αποτελούσαν προσφιλές άκουσμα και εποικοδομητικό ανάγνωσμα. Ιδιαίτερα μάλιστα κατά την βυζαντινή περίοδο, όποτε είχαν αναδειχθεί σημαντικοί συναξαριστές και αγιολόγοι. Το υλικό αυτό, διάσπαρτο σε διάφορες συλλογές, το περισυνέλεξε με ζήλο και με κόπο ο άγιος Συμεών (περί το 910-987).

Μεταξύ των έργων του, ο άγιος Συμεών (τιμάται στις 9 Νοεμβρίου), έγραψε και το «Μαρτύριον των αγίων γυναικών Σοφίας και των θυγατέρων αυτής Πίστεως, Ελπίδος και Αγάπης» (περιέχεται στον τόμο 115, στήλες 497-514 της Ελληνικής Πατρολογίας του J. – P.Migne), από το οποίο και αντλούνται όλα τα στοιχεία που παρατίθενται στη συνέχεια του παρόντος.

Χήρα με τρείς θυγατέρες στη Ρώμη

Στα χρόνια που βασίλευε στην κοσμοκράτειρα Ρώμη ο Αδριανός, σε μια πόλη της Ιταλίας (οι παλαιότερες πηγές αναφέρουν ότι αυτή βρισκόταν κοντά στα Μεδιόλανα, το σημερινό Μιλάνο), ζούσε η ευσεβής και πιστή στον Θεό Σοφία. Καταγόταν από σπουδαία οικογένεια, αλλά σχετικά νωρίς έμεινε χήρα με τρείς θυγατέρες. Για λόγους που δεν είναι γνωστοί, αργότερα η Σοφία πήρε τις τρείς κόρες της και πήγε στη Ρώμη, όπου συνέχισαν την ενάρετη ζωή τους. Ο συναξαριστής σημειώνει ότι οι θυγατέρες της ήταν και οι τρείς πολύ όμορφες αλλά και με άριστη αγωγή. Άλλωστε η μητέρα τους δεν είχε μόνο το όνομα Σοφία. Διέθετε και την όντως σοφία, που πηγάζει από τον Θεό, γιατί και έχει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της αγνότητας, της ειρήνης, της επιείκειας, της υπακοής, της ευσπλαχνίας και των καλών έργων.

Έτσι, δεν επέλεξε συμπτωματικά και τα ονόματα των τριών θυγατέρων της, αφού τους έδωσε τα ονόματα που συνοψίζουν τις τρείς βασικές αρετές του χριστιανού, τις οποίες επισημαίνει ο απόστολος Παύλος στον «ύμνο της αγάπης» (Α΄ Κορ. 13,13): νυνί δε μένει πίστις, ελπίς, αγάπη. Και τόσο με το παράδειγμα της όσο και με την ανατροφή που τους έδωσε, οι τρείς θυγατέρες της επιβεβαίωναν στην πράξη ότι όντως βίωναν και την πίστη και την ελπίδα και την αγάπη. Ήταν αντάξια προς τη ρίζα και τον κορμό κλαδιά!

Στη Ρώμη όπου ζούσαν πλέον μητέρα και κόρες, ο αυτοκράτορας Αδριανός, αν και διακρινόταν για τη μεγάλη μόρφωση του, για το πολιτιστικό του έργο και άλλα –σε αντίθεση με έτερους προκατόχους του πολλοί από τους οποίους ήταν αγροίκοι-, εντούτοις δεν έδειξε την απαιτούμενη προσπάθεια και ευελιξία για να κατανοήσει

το πνεύμα και την ανωτερότητα της νέας χριστιανικής πίστεως, που κήρυξε ο Ιησούς Χριστός και οι απόστολοι του. Μένοντας προσκολλημένος στην ειδωλολατρία, κήρυξε το έτος 126 μ.Χ. διωγμό κατά των χριστιανών, τους οποίους άλλοτε με βασανιστήρια και άλλοτε με υποσχέσεις ή απειλές, προσπαθούσε να πείσει να αρνηθούν την πίστη τους και να θυσιάσουν στους ειδωλολατρικούς θεούς.

Συλλαμβάνονται και οδηγούνται στον αυτοκράτορα

Δεν άργησε να γίνει γνωστή στην Ρώμη η άφιξη της Σοφίας και των θυγατέρων της, όχι μόνο γιατί ήταν από σπουδαία οικογένεια, αλλά κυρίως από το γεγονός ότι μια χήρα γυναίκα με τρείς ωραιότατες κόρες ζούσαν με σύνεση και αρετή, σε μια κοινωνία κατά βάση έκφυλη και αμαρτωλή. Και ο αρχέκακος διάβολος που οθονεί και πολεμά την σωφροσύνη, την αγνότητα και την αφοσίωση στον Θεό, μηχανεύτηκε ένα τρόπο για να θέσει σε δοκιμασία τις τέσσερις αυτές ψυχές. Και πως ενήργησε;

Υποκίνησε τον Αντίοχο, που ήταν διοικητής της Ρώμης, να ενημερώσει τον αυτοκράτορα Αδριανό, «με δόλια γλώσσα και λόγια μίσους», ότι οι τέσσερις αυτές ψυχές πιστεύουν στον Θεό των χριστιανών και περιφρονούν τους δικούς τους θεούς.

Ο αυτοκράτορας εξοργίστηκε. Και έδωσε αμέσως εντολή στον επικεφαλής των σωματοφυλάκων του να σπεύσουν να συλλάβουν τη Σοφία και τις τρείς θυγατέρες της, προκειμένου να τις οδηγήσουν ενώπιόν του. Η εντολή εκτελέστηκε χωρίς καθυστέρηση. Καθώς δε οι σωματοφύλακες εμφανίστηκαν για να τις συλλάβουν, μητέρα και κόρες, ενωμένες πνευματικά και αποφασισμένες για να δώσουν ομολογία πίστεως «παντί τω αιτούντι», καθώς οδηγήθηκαν στο βήμα του ηγεμόνα, νοερά ζήτησαν την ενίσχυση του Χριστού, που είχε διαβεβαιώσει τους μαθητές και αποστόλους του, αλλά και κάθε χριστιανό: Να μη φοβηθείτε αυτούς που θανατώνουν το σώμα, δεν μπορούν όμως να θανατώσουν την ψυχή· και όταν σας οδηγήσουν σε ηγεμόνες και βασιλείς, θα σας φωτίσει ο Θεός για το τι θα πείτε.(Ματθ. 10, 18. 19. 28). Κάνοντας μάλιστα το σημείο του σταυρού πήραν δύναμη απομακρύνοντας κάθε ίχνος φόβου, αν και βρίσκονταν μπροστά στο φοβερό και αγέρωχο δικαστή, στον οποίο τις είχε παραπέμψει ο Αδριανός. Εκείνος καθώς τις αντίκρισε έτσι ευγενικές, όμορφες και με παρρησία να στέκονται μπροστά του και να ακτινοβολούν από ουράνια γλυκύτητα και σεμνότητα, δεν θέλησε να αρχίσει την εξέταση τους αμέσως. Επηρεάστηκε τόσο που για λίγα λεπτά της ώρας έμεινε να τις θαυμάζει.

Ομολογία πίστεως και μητρικές παραινέσεις

Στη συνέχεια, διέταξε να απομακρύνουν τις τρείς θυγατέρες από τη μητέρα τους και να τις φυλάνε σε άλλο μέρος, απευθυνόμενος σ' αυτήν της είπε: Κυρία μου, είναι πολύ σοβαρό παράπτωμα να αρνηθείς τα πατροπαράδοτα έθη και τους σεβάσμιους θεούς μας. Γιατί προξένησες στη Ρώμη διχόνοια και ταραχή, διαδίδοντας ότι οι θεοί μας δεν υπάρχουν στην πραγματικότητα και ότι είναι απλά ονόματα χωρίς περιεχόμενο; Πές μου, από πού κατάγεσαι, ποιο είναι το γένος σου, το όνομα σου και σε τι πιστεύεις!

Η αγία μητέρα απάντησε με παρρησία: Το πρώτο και εξαιρετικά πολύτιμο όνομά μου είναι αυτό που προέρχεται από το Χριστό, το όνομα «χριστιανή». Οι γονείς μου με ονόμασαν Σοφία. Ως προς το γένος μου; Ανήκω σε γενιά που κατείχε τα ανώτατα αξιώματα στην Ιταλία, που είναι και η επίγεια πατρίδα μου. Από όλα όμως αυτά υπερηφανεύομαι με σεμνότητα περισσότερο για την ιδιότητα της χριστιανής, γιατί φανερώνει ότι ανήκω στο Χριστό, στον οποίο με αφιέρωσαν μόλις γεννήθηκα οι γονείς μου, ενώ κι εγώ σ' αυτόν έχω αφιερώσει τις τρείς θυγατέρες μου. Επιθυμούμε μάλιστα, μέσα στην ίδια τη Ρώμη, μένοντας ακλόνητες στην πίστης μας στο Θεό, να μεταβούμε «εκ του θανάτου εις την ζωήν» και να κληρονομήσουμε στον ουρανό τα αγαθά που μας ετοίμασε εκείνος.

Αφού τελείωσε η πρώτη αυτή εξέταση, προκειμένου να σκεφθεί το επόμενο βήμα του, ο δικαστής παρέδωσε τις τρείς θυγατέρες στη συγκλητική Παλλαδία για να τις κρατήσει στο σπίτι της, ώστε μετά από τρείς ημέρες να οδηγηθούν ενώπιόν του για να τις ανακρίνει. Έτσι η μητέρα τους Σοφία βρήκε την ευκαιρία και τον χρόνο να απευθύνει στις κόρες της τις απαραίτητες παραινέσεις, λέγοντας τα εξής:

«Εγώ, παιδιά μου αγαπημένα, ως μητέρα που σας έφερα στον κόσμο, σας ανέθρεψα εν παιδεία και νουθεσία Κυρίου. Επειδή λοιπόν οι περιστάσεις σας καλούν σε πνευματικούς αγώνες, δείξτε ποιά από σας είναι ο άξιος καρπός των λόγων μου. Τη δε αρετή, στην οποία εδώ και χρόνια έχετε ασκηθεί, ας μη την καταβάλει το κακό που προσωρινά θα εκδηλωθεί εναντίον σας. Ούτε η αδύναμη πλάνη να υπερισχύσει της χριστιανικής αλήθειας, που είναι από καθετί πιο ισχυρή. Δεν σας κρύβω, βέβαια, ότι η νεαρή ηλικία σας μου προκαλεί μικρό φόβο. Γι' αυτό δείξτε προσοχή και μη δειλιάσετε μπροστά στην απειλή, αφού ακατάβλητη δύναμή σας θα έχετε τη συμμαχία του Χριστού μας. Κάνετε ώστε με τον αγώνα σας να σκιρτήσουν από χαρά τα γηρατειά μου. Κρατήστε ανυποχώρητη την ομολογία της πίστεως σας στον Κύριο, για να σας στεφανώσει με τα ίδια τα χέρια του. Και τότε θα είστε για πάντα μαζί του, θα απολαμβάνετε την άφθαρτη και αιώνια χαρά και

θα είστε μαζί με τους αγγέλους και όλους τους αγίους του. Άλλωστε, γνώρισμα των συνετών είναι να θυσιάζουν τα μικρά για τα μεγάλα, τα ασταθή για τα διαρκή, τα πρόσκαιρα για τα αιώνια. Διότι το πιο πολύτιμο πράγμα είναι το να εξαγοράσει ο άνθρωπος με το αίμα του μαρτυρίου του, που θα χύσει υπέρ του Χριστού, την ουράνια βασιλεία του».

Ο δικαστής κολακεύει, υπόσχεται και απειλεί

Ενώ μ' αυτά τα λόγια ενίσχυε τις τρείς θυγατέρες της η μητέρα τους Σοφία, οι αντάξιες κόρες έτσι της απάντησαν: «Εσύ, σεβαστή μας μητέρα, να μας στηρίζεις με τις παραινέσεις σου, που τις θεωρούμε αγαθό φυλαχτό. Αλλά και ο Κύριός μας, που μας παρότρυνε να μη μεριμνήσουμε πως ή τι θα πούμε όταν μας οδηγήσουν ενώπιον ηγεμόνων και βασιλέων (πρβλ. Μ. 10, 18-19), εκείνος, όντας αξιόπιστος, δεν θα διαψευσθεί. Και ως παντοδύναμος που είναι θα τηρήσει την υπόσχεσή του και θα μας χαρίσει σοφία, με την οποία θα μπορέσουμε να νικήσουμε τη σοφία των ειδωλολατρών που είναι ανόητη».

Ύστερα λοιπόν από τρείς ημέρες, πήραν οι σωματοφύλακες τις αγνές κόρες από το σπίτι της συγκλητικής Παλλαδίας και τις έφεραν ενώπιον του δικαστή για εξέταση. Αυτός, έχοντας αρκετή εμπειρία αλλά και πανουργία, σκέφθηκε να αλλάξει το φρόνημα και την πίστη τους με κολακείες, ελπίζοντας πως κάτι τέτοιο δεν θα ήταν δύσκολο, λόγω του νεαρού της ηλικίας τους. Έτσι απευθύνθηκε προς αυτές με τούτα τα λόγια:

«Βλέποντας, παιδιά μου την ομορφιά σας και τη γλυκύτητα της μορφής σας, νομίζω πως δεν γεννηθήκατε από ανθρώπους αλλά από κάποιους θεούς, για να σας θαυμάζουν όσοι σας βλέπουν. Γι' αυτό κι εγώ, αγαπητές μου νέες, δείχνοντας και πατρική στοργή προς εσάς, παρακαλώ πολύ να μη θελήσετε να παρακούσετε σε μένα, που σαν πατέρας σας αγαπά. Άλλωστε, σκεφθείτε πρώτα τη μητέρα σας που στη γεροντική ηλικία της θα μαστιγωθεί, αν εσείς δεν πεισθείτε στα λόγια μου. Έπειτα σκεφθείτε τη δική σας νεαρή ηλικία. Είστε στο άνθος της ομορφιάς σας, την οποία μπορεί να θαυμάζω όπως κάθε άνθρωπος που σας βλέπει, δεν θα διστάσω όμως και να τη βλάψω –παρόλο που δεν θα το θελα- αν με λυπήσετε με την παρακοή σας και με εξοργίσετε. Και τότε θα χαθείτε με κακό και επώδυνο τρόπο. Ας μη οδηγηθούμε εκεί. Εσείς πρέπει να χαίρεστε, να είστε ευτυχισμένες, να απολαμβάνετε πλούτο, δόξα, βασιλική εύνοια και να ζείτε μες στα καλά του καιρού και της ηλικίας σας».

Κι ενώ αυτά τα κολακευτικά και συνάμα απειλητικά λόγια έλεγε ο δικαστής, οι τρείς θυγατέρες της Σοφίας, η Πίστις, η Ελπίς, και η Αγάπη, έτσι του απάντησαν με παρρησία:

«Εμείς ούτε στις υποσχέσεις σου υποχωρούμε, ούτε τις απειλές για τα βασανιστήρια υπολογίζουμε, γιατί όλα τα γήινα τα περιφρονήσαμε και τα μόνα που επιθυμούμε είναι τα αιώνια αγαθά και ο ουράνιος νυμφίος μας Χριστός. Απειλείς να βασανίσεις τη μητέρα μας για να μας εκφοβίσεις, λόγω της φυσικής συμπάθειας μεταξύ μας, αλλά λησμονείς ή δεν γνωρίζεις ότι μ' αυτό τον τρόπο φέρνεις εκείνη και εμάς πιο κοντά στα ουράνια αγαθά. Άλλωστε, υπάρχει κάτι πιο γλυκό και τέλειο για τους χριστιανούς από το να υφίστανται μαρτύρια για το όνομα του Χριστού; Ακόμα κι αν δεν ελπίζαμε σε ουράνια ανταπόδοση, και μόνο το να μαρτυρούσαμε για τον Κύριο μας και Πλάστη αποτελεί μεγάλη δόξα. Όταν μάλιστα μας περιμένει ουράνια βασιλεία και αιώνια αγαθά, το να προσπαθείς να μας πείσεις με υποσχέσεις για πρόσκαιρα αγαθά είναι ανόητο και ματαιοπονείς. Επομένως ούτε με κολακείες θα μας παρασύρεις, ούτε με απειλές βασανιστηρίων θα μας κάνεις να αρνηθούμε την πίστη μας στο Χριστό».

Και συνεχίζοντας οι τρείς θυγατέρες της αγίας Σοφίας είπαν στον δικαστή: «Σε πληροφορούμε πως αν τυχόν λυπηθείς το κάλος της νεότητας μας, που όπως είπες θεωρείς κάτι το εξαιρετικά σπουδαίο, και δεν μας υποβάλεις σε σκληρά βασανιστήρια, θα μας στεναχωρήσεις περισσότερο. Γιατί στην περίπτωση αυτή θα μας βλάψεις πραγματικά, αφού θα γίνεις αιτία να στερηθούμε την ανταπόδοση των μεγάλων και άφθαρτων αγαθών».

Η γενναιόφρονη στάση των τριών νεανίδων εξέπληξε τον δικαστή. Έτσι αποφάσισε να τις χωρίσει και να εξετάσει την κάθε μία ιδιαίτερα, ελπίζοντας να τις αποδυναμώσει και να επιτύχει στο σκοπό του. Στην αρχή φώναξε τη μητέρα τους Σοφία και τη ρώτησε για το όνομα και την ηλικία των θυγατέρων της. Εκείνη απάντησε πως η πρώτη ονομάζεται Πίστις και είναι δώδεκα χρονών, η δεύτερη Ελπίς και είναι δέκα και η Τρίτη Αγάπη και είναι εννέα χρονών.

Βασανίζεται και τελειούται η Πίστις

Αφού ο δικαστής έμαθε τα παραπάνω, άφησε την αγία Σοφία να βγει από την αίθουσα και πρόσταξε να οδηγηθεί μπροστά του η μεγαλύτερη από τις τρείς, η Πίστις. Οργισμένος της είπε: «Θυσίασε νεαρή μου, στη θεά Άρτεμη, όπως εδώ και πολλά χρόνια κάνουμε όλοι μας». Με έκπληξη του όμως διαπίστωσε ότι η εντολή του έπεσε στο κενό. Όχι μόνο δεν έδειξε την παραμικρή διάθεση να θυσιάσει η Πίστις, αλλά γεμάτη θάρρος που μόνον η συνειδητή πίστη στο Χριστό δίνει, είπε

στο δικαστή τα επόμενα:

«Πόσο ανήκουστη είναι η πώρωση σας! Φτάνει μέχρι τα βάθη της ψυχή σας. Αν και είστε πνευματικά τυφλοί, θέλετε να είστε οδηγοί και των άλλων, τους οποίους αναγκάζετε να ακολουθούν το δρόμο που σας οδηγεί στην απώλεια. Ποιος όμως συνετός άνθρωπος θα μπορούσε να αρνηθεί τον αληθινό Θεό που δημιούργησε τον ουρανό και τη γη και όσα υπάρχουν στο σύμπαν, για να θυσιάσει σε θεούς κατασκευασμένους από χέρια ανθρώπων; Πως θα μπορούσε ένας μυαλωμένος άνθρωπος να λατρέψει θεούς χωρίς αισθήσεις που είναι μάλιστα ανύπαρκτοι και ψεύτικοι; Δεν θα ήταν κάτι παρόμοιο φοβερός παραλογισμός; Δεν θα φανέρωνε παραφροσύνη και αυτών που το προστάζουν και εκείνων που συμμορφώνονται σ' αυτό; Κάνε λοιπόν αυτό που θέλεις. Διάταξε όποια βασανιστήρια επιθυμείς. Διότι είναι προτιμότερο να πάθω τα πάντα, παρά να πεισθώ να πράξω αυτό που θέλεις εσύ».

Η λογική και πειστική ομολογία της Πίστεως δεν συγκίνησε το δικαστή. Αντίθετα τον εξόργισε περισσότερο, αφού ήταν πωρωμένος με τη θρησκεία των ειδώλων. Έτσι πρόσταξε να αρχίσουν τα βασανιστήρια. Με πρώτο αυτό του ραβδισμού. Της αφήρεσαν την εσθήτα, της έδεσαν πισθάγκωνα τα χέρια και οι δήμιοι την έδειραν με χοντρές ράβδους. Άλλ' ώ του θαύματος. Η τρυφερή δωδεκάχρονη μάρτυς του Χριστού φαινόταν όχι ραβδιζόμενη, αλλά έδειχνε σα να ραίνεται με ρόδα, ενώ στο σώμα της δεν υπήρχε ίχνος μωλωπισμού! Πράγμα που δεν συνέτισε το σκληρό δικαστή. Αντίθετα ερεθίστηκε περισσότερο και αγριεμένος διέταξε τους δήμιους να προχωρήσουν σε ωμότερες πράξεις· να αποκόψουν τους μόλις σχηματιζόμενους μαστούς της Πίστεως. Και τότε συνέβη το πρωτοφανές και εξαίσιο γεγονός: από τις τομές αντί για αίμα έτρεξε σαν από βρύση γάλα! Ούτε αυτό το θαύμα συνέτισε το δικαστή. Ο οποίος έξω φρενών διέταξε τους δήμιους να ξαπλώσουν την καλλίνικη μάρτυρα του Χριστού πάνω σε πυρακτωμένη σχάρα. Όσο όμως εκείνος επινοούσε βασανιστήρια, άλλο τόσο και ο Θεός των χριστιανών προστάτευε την πίστη του δούλη και τη δόξαζε. Έτσι και στην περίπτωση της σχάρας. Ο Κύριος απέβαλε την καυστική ιδιότητα της πυρακτωμένης σχάρας και η μάρτυς του Χριστού διατηρήθηκε τελείως αβλαβής.

Επόμενο μαρτύριο ήταν να τη ρίξουν σε ένα τεράστιο τηγάνι που ήταν πάνω από αναμμένη φωτιά, γεμάτο πίσσα και άσφαλτο. Η Πίστις πρόσταξε να επικαλεστεί την εξ' ύψους βοήθεια. Και ο «ταχύς εις το ακούσαι» έστειλε αμέσως τη χάρη του: Η φωτιά και η πίσσα που κόχλαζε μεταβλήθηκαν σε δροσιά, η δε μάρτυς έδινε την εντύπωση ότι βρίσκεται σε δροσερό λιβάδι ή σε απαλή χλόη και όχι σε πίσσα και καυτή άσφαλτο. Το γεγονός προκάλεσε το θαυμασμό πολλών παρευρισκόμενων, που δόξαζαν τον Θεό των χριστιανών, όχι όμως και του δικαστή, ο οποίος φανερά

εκνευρισμένος και για να προλάβει την προσχώρηση ειδωλολατρών στη χριστιανική πίστη, αποφάσισε τον δια ξίφους θάνατο της αγίας μάρτυρος.

Όταν εξήγγειλε την απόφαση του αυτή, η Πίστις χάρηκε. Και η χαρά της διακρινόταν καθαρά στο πρόσωπο της. Αμέσως δε παρακάλεσε την μεν μητέρα της να προσευχηθεί για να μείνει σταθερή ως το τέλος, τις δε δυο μικρότερες αδερφές της παρότρυνε να μη δειλιάσουν κα χάσουν το βραβείο της άνω κλήσεως. Συγκεκριμένα είπε: «Γνωρίζετε καλά ποιόν ακολουθήσαμε στη ζωή μας και με ποιού τη σφραγίδα σφραγιστήκαμε κατά τη βάπτιση μας. Ας μείνουμε λοιπόν ακλόνητες στην πίστη μας έως τέλους. Ας μη φοβηθούμε και υποχωρήσουμε. Κόρες μιας μητέρας είμαστε. Αυτή μας γέννησε, μας έθρεψε σωματικά και πνευματικά. Το ίδιο φρόνημα και το ίδιο τέλος ας έχουμε και οι τρείς αδερφές. Η πρώτη ας είναι παράδειγμα και για τις άλλες δύο».

Τα λόγια αυτά της Πίστεως γέμισαν θάρρος και δύναμη την Ελπίδα και την Αγάπη, που με τη σειρά τους έδωσαν κουράγιο στην αδερφή τους, ενώ την παρακάλεσαν να προσευχηθεί και για κείνες στο Σωτήρα Χριστό να μείνουν σταθερές και ακλόνητες για να αξιωθούν το στεφάνι της αιώνιας ζωής. Την ίδια στιγμή γενναιόφρονη στάση έδειξε και η μητέρας τους Σοφία. Κατανικώντας το μητρικό φίλτρο, δεν είπε ούτε έπραξε κάτι που να είναι κατώτερο των περιστάσεων. Ένα μόνο κρυφό φόβο είχε μέσα της: Μήπως οι δύο νεότερες κόρε της υπολείπονταν σε σύγκριση με την πρώτη και φαινόταν ότι η ίδια είναι μητέρα μιας μάρτυρος του Χριστού και όχι τριών. Τόση ήταν η αφοσίωση της στον Κύριο και η επιθυμία της να του χαρίσει για πάντα τα σπλάχνα της.

Προπέμποντας λοιπόν τη μεγαλύτερη κόρη στο μαρτύριο, της έλεγε: «Εγώ, παιδί μου, σε γέννησα υποφέροντας τις ωδίνες του τοκετού. Σε έθρεψα και σε έφτασα σ’ αυτή την ηλικία. Τώρα όμως παίρνω την αμοιβή για τους πόνους και τους κόπους μου και μάλιστα πολλαπλάσια. Και παρόλο που κανένα παιδί δεν μπορεί να ανταποδώσει στους γονείς του όσα εκείνοι του πρόσφεραν (και πάνω απ’ όλα την ύπαρξή του), εσύ μου ανταπέδωσες πολύ περισσότερα, αφού με ανέδειξες μητέρα μιας αθλήτριας και μάρτυρος του Χριστού. Πορεύου λοιπόν προς το Σωτήρα μας, τέκνο μου. Πήγαινε, όντας πορφυρωμένη από τα μαρτυρικά αίματα σου. Στάσου ενώπιον του στολισμένη με το κόκκινο χρώμα, που είναι ωραιότερο από κάθε κοκκινάδι και λουλούδι».

Στη συνέχεια η Πίστις, ενισχυμένη και από τα λόγια των αδερφών και της μητέρας της, έσκυψε τον αυχένα και ο δήμιος κατεβάζοντας με δύναμη το ξίφος του, της έκοψε το κεφάλι, ενώ η ψυχή της στεφανωμένη ανήλθε προς το νυμφίο της Χριστό, την κεφαλήν όλων.

Η άθληση και το τέλος της Ελπίδος

Το μένος και η καταισχύνη του δικαστή τον ώθησαν στην απόφαση να σκεπάσει την ουσιαστική ήττα του από μία δωδεκάχρονη, με το θάνατο και των δύο νεότερων αδερφών της. Που να ήξερε όμως ότι και από αυτές θα γνώριζε την ήττα και μάλιστα ακόμα πιο οδυνηρή.

Έδωσε λοιπόν εντολή και έφεραν μπροστά του τη δεύτερη, την Ελπίδα. Χωρίς περιστροφές της είπε: «Άκουσε με, νεαρή μου, και πέσε να προσκυνήσεις τη μεγάλη θεά Άρτεμη. Κι αφού το κάνεις αυτό, φύγε ελεύθερη και χαρούμενη». Η Ελπίς όμως δεν δίστασε να του απαντήσει: « Καθώς πίστεψες πως είμαι αδερφή της προηγούμενης, έτσι να πιστέψεις και στην απόφαση μου να δείξω και στην πράξη πως είμαι όντως αδερφή της. Και θέλω να ξέρεις ότι τίποτα απολύτως, ευχάριστο ή δυσάρεστο, δεν θα με κάνει να αλλάξω γνώμη, ούτε την πίστη μου στο Χριστό και Θεό μου».

Έχοντας ήδη την πείρα από τη μεγαλύτερη αδερφή της, ο δικαστής θεώρησε μάταιο να προσπαθήσει με υποσχέσεις ή απειλές να πείσει την Ελπίδα ν’ απαρνηθεί την πίστη της. Έδωσε εντολή ν’ αρχίσουν τα βασανιστήρια. Της αφήρεσαν τα ρούχα και τη μαστίγωσαν με ωμά βούνευρα. Η Ελπίς, όπως και η αδερφή της, έδειχνε ακατάβλητη υπομονή και καρτερία, γεγονός που εξόργισε ακόμα περισσότερο το δικαστή. Γι’ αυτό διέταξε να τη ρίξουν μέσα σε πυρωμένο καμίνι. Και στην περίπτωση αυτή επαναλήφθηκε το θαύμα της καμίνου στη Βαβυλώνα με τους Τρείς Παίδες (βλέπε Δανιήλ κεφ. 3ο). Ενώ οι φλόγες υψώνονταν, την ίδια στιγμή δεν την άγγιζαν. Αυτή παράμενε σώα και αβλαβής, ευχαριστώντας τον Θεό γιατί την προστάτευε και παρακαλώντας τον να εξακολουθήσει να την ενισχύει σε όσα θα ακολουθούσαν, ώστε οι μεν ασεβείς να ντροπιαστούν, ο δε Θεός να δοξαστεί.

Κι ενώ εκείνοι που παρακολούθησαν το θαύμα έμειναν έκπληκτοι από το γεγονός, ο δικαστής πρόσταξε να κρεμάσουν την Ελπίδα σε ένα ξύλο και οι δήμιοι να ξεσκίσουν το παιδικό της σώμα της με τα ειδικά σιδερένια νύχια, όργανο βασανισμού που χρησιμοποιούσαν κατά τους διωγμούς σε βάρος των χριστιανών. Και το μαρτύριο αυτό, ιδιαίτερα επώδυνο, υπέμεινε η αγία κόρη με ευψυχία και καρτερία. Τα μάτια της αυγάζονταν από μια θεϊκή λάμψη, το δε αιματωμένο σώμα της ανέδιδε άρρητη ευωδία, απόδειξη της χάριτος του Θεού. Η ίδια, επιστρατεύοντας ουράνια δύναμη και ένα μειδίαμα στα χείλη της είπε στο δικαστή! «Νομίζεις πως με τα βασανιστήρια θα με κάμψεις· εγώ όμως αντλώ θάρρος από το Χριστό, ο οποίος θα σε αποδυναμώσει γιατί κήρυξες αδυσώπητο πόλεμο σε μια νεαρή κόρη, που μόνο στήριγμα της έχει τον αληθινό Θεό».

Η παρρησία της νεαρής χριστιανής εξόργισε ακόμα περισσότερο τον δικαστή, ο οποίος έδωσε εντολή να ετοιμάσουν ένα λέβητα και αφού τον γεμίσουν με πίσσα και ρετσίνι να τον βάλουν πάνω σε δυνατή φωτιά ώσπου να κοχλάσουν τα υλικά αυτά κι ύστερα να ρίξουν μέσα την Ελπίδα. Ο Θεός όμως για μια ακόμα φορά έσωσε την καλλίνικη μάρτυρα: Πριν την ρίξουν στο μείγμα που κόχλαζε, ο λέβητας διαλύθηκε, το δε μείγμα χύθηκε τριγύρω, με αποτέλεσμα να κάψει πολλούς ειδωλολάτρες που παρακολουθούσαν με περιέργεια τα όσα συνέβαιναν.

Ούτε το συγκλονιστικό αυτό γεγονός συνέτισε το δικαστή, γιατί δεν μπορούσε να εννοήσει με ποια δύναμη επιτελούνταν τα θαυμαστά γεγονότα. Μη θέλοντας λοιπόν να υποστεί και άλλη ήττα μπροστά στα βλέμματα των παρευρισκομένων, αποφάσισε να θανατωθεί η μάρτυς Ελπίς δια του ξίφους, πράγμα που και η ίδια ενδόμυχα επιθυμούσε, ακολουθώντας και το παράδειγμα της αδερφής της Πίστεως που είχε προηγηθεί.

Καθώς η Ελπίς άκουσε την τελική απόφαση του δικαστή, ως τελευταία επιθυμία ζήτησε από τη μητέρα της να προσευχηθεί για κείνη, ενώ η ίδια παρότρυνε με λόγια θερμά τη μικρότερη αδερφή, την Αγάπη, να μην υποκύψει στις υποσχέσεις ή απειλές του δικαστή, αλλά να ακολουθήσει το παράδειγμα των δύο μεγαλύτερων αδερφών της.

Όταν την οδήγησαν στο σημείο όπου θα μαρτυρούσε για τον Ιησού Χριστό, η σορός της αδερφής Πίστεως, κείτονταν ακόμα, ακέφαλη, στο χώμα. Έπεσε στα γόνατα, το αγκάλιασε και το φιλούσε, τιμώντας το ως λείψανο μιας αγίας μάρτυρος, αλλά και σε εκδήλωση μεγάλης αδερφικής αγάπης. Στη σκέψη όμως ότι η αδερφή της μαρτύρησε για την πίστη στον μόνο αληθινό Θεό και Σωτήρα των ανθρώπων, πήρε μεγάλη χαρά και αγαλλίαση. Άλλωστε δεν ήταν πρέπον να κλάψει για μια αγία αδερφή, την οποία σύντομα θα συναντούσε για να είναι αιώνια μαζί, αφού τον ίδιο

τρόπο μαρτυρίου θα γνώριζε σε λίγο. Έτσι ήρεμη και με ακλόνητη πίστη και αποφασιστικότητα, έκαμψε τον αυχένα της, το δε ξίφος του δημίου απέκοψε τη νεανική κεφαλή της, για να προστεθεί και η μάρτυς του Χριστού Ελπίς στο νέφος των αγίων του.

Το μαρτύριο της Αγάπης

Μετά το φρικτό μαρτύριο της Πίστεως και της Ελπίδος ο δικαστής, εξουθενωμένος κυριολεκτικά από το γεγονός ότι ούτε το αξίωμα και η εξουσία του, ούτε το κύρος και η εμπειρία του στάθηκαν ικανά να κάμψουν την πίστη και να πείσουν δύο νεαρότατες κόρες, σχεδόν παιδιά ακόμα, να θυσιάσουν στην ψεύτικη θεά Άρτεμη, σκέφθηκε ότι ίσως τα κατάφερνε με την τρίτη, την Αγάπη. Αυτή ήταν μόλις εννέα χρονών. Ασφαλώς και θα την έπειθε. Πιθανόν να είχε τρομάξει από το θάνατο των δύο μεγαλύτερων αδερφών της. Ίσως σκεφτόταν και τη μητέρα της και δεν θα ήθελε να την αφήσει μόνη στη ζωή.

Έδωσε λοιπόν εντολή να την φέρουν μπροστά του. Αφού τη ρώτησε διάφορα και τη κολάκεψε με καλά λόγια και υποσχέσεις, περίμενε πως θα είχε πεισθεί να θυσιάσει. Αλλά είχε κάνει λάθος στις εκτιμήσεις του, γιατί η Αγάπη του είπε με θάρρος τα εξής: «Μη ξεγελιέσαι από τη νεαρή ηλικία μου και νομίζεις πως θα με εξαπατήσεις και θα με παρασύρεις. Σύντομα θα διαπιστώσεις ότι κι εγώ, η μικρότερη, είμαι βλαστάρι από την ίδια ρίζα και κορμό. Από την ίδια μάνα είμαι γεννημένη, όπως και οι δύο αδερφές μου που μαρτύρησαν για το Χριστό. Γι’ αυτό κι εγώ δεν θα ντροπιάσω τη μητέρα και τις δύο αδερφές μου. Είμαι μάλιστα αποφασισμένη και να τις ξεπεράσω στην άθληση και την καρτερία, διότι ξέρω από τα όσα συνέβησαν μ’ αυτές ότι θα έχω αμέριστη τη βοήθεια του Κυρίου και Θεού μου».

Το θάρρος της μικρής σε ηλικία χριστιανής δεν το ανέχθηκε ο ειδωλολάτρης δικαστής. Διέταξε να την κρεμάσουν και να την τεντώσουν με χοντρά σχοινιά τόσο πολύ, που να σπάσουν οι αρθρώσεις των χεριών και των ποδιών της. Η προστασία όμως του Θεού ήταν και εδώ άμεση. Τη διαφύλαξε σώα και αβλαβή. Έπειτα ετοιμάστηκε πυρακτωμένο καμίνι, αλλά προηγουμένως ο δικαστής έκανε άλλη μια απόπειρα να την πείσει με τούτα τα λόγια: «Βλέπεις το πυρακτωμένο καμίνι; Ο μόνος τρόπος για να σώσεις την ζωή σου είναι να σπεύσεις τώρα, να εκτελέσεις αυτό που ζητώ από σένα· να πεις απλά και μόνο ‘’μεγάλη η Άρτεμης’’ και όχι μόνο θα απαλλαγείς από κάθε κατηγορία, αλλά και θα σου φερθώ με μεγάλη επιείκεια». Εκείνη όμως του απάντησε χωρίς δισταγμό: «Ποτέ δεν θα γίνει αυτό. Μακριά από μένα παρόμοια σκέψη. Δεν θα κάνω κάτι που είναι ανούσιο, ούτε θα βάλω στη γλώσσα μου τέτοια ασεβή φράση, που είναι ξένη προς την πίστη μου στο μόνο αληθινό Θεό και δημιουργό της πλάσης.

Απογοητευμένος και οργισμένος ο δικαστής έδωσε αμέσως εντολή να ρίξουν την Αγάπη μέσα στο πυρακτωμένο καμίνι. Πόση όμως ήταν η έκπληξη όλων όταν είδαν τη νεαρή μάρτυρα του Χριστού να πηδάει μόνη της στο καμίνι, πριν προλάβουν να το κάνουν οι δήμιοι. Άλλ’ ώ του θαύματος και πάλι! Αντί να γίνει παρανάλωμα του πυρός, εκείνη στεκόταν ανάμεσα στις φλόγες και ένιωθε σα να βρίσκεται σε ευχάριστο λουτρό. Και το πιο αξιοθαύμαστο; Οι φλόγες σε λίγο διασκορπίστηκαν και άρχισαν να καίνε τους ειδωλολάτρες γύρω από το καμίνι! Ακόμα και στον δικαστή προκάλεσε εγκαύματα. Αυτό συνέβη, σημειώνει ο ιερός συναξαριστής, αφενός για να ελεγχθεί η περισσή ασέβεια του και αφετέρου για να μην αμφιβάλλει και να είναι ο ίδιος μάρτυρας της δυνάμεως του Θεού.

Τα εγκαύματα του δικαστή ήταν σοβαρά. Έτσι αυτός αναγκάστηκε να καλέσει κοντά του τη μάρτυρα Αγάπη. Όταν απεσταλμένοι του πήγαν να τη φέρουν, είδαν ότι κοντά της ήταν κάποιοι χαριτωμένοι και λευκοφορούντες άντρες [άγγελοι του Θεού] οι οποίοι με τη μορφή και την όλη παράστασή τους προκαλούσαν το θαυμασμό και το σεβασμό. Τις ίδιες μορφές είχαν δει και πριν μέσα στο πυρακτωμένο καμίνι να την προστατεύουν και να προσεύχονται μαζί της. Καθώς οι απεσταλμένοι, θέλησαν να πιάσουν τη μάρτυρα Αγάπη και να τη βγάλουν από το καμίνι, ένιωσαν να παραλύουν τα χέρια τους. Μη μπορώντας να κάνουν κάτι άλλο, φώναξαν ικετευτικά προς την Αγάπη: «Βγές από το καμίνι, δούλη του Θεού, γιατί σε θέλει ο δικαστής».

Θα περίμενε κανείς, μετά από όλα τα θαυμαστά που είχαν συμβεί με τις τρείς αδερφές και το πάθημα του ίδιου του δικαστή, αυτός να είχε ανανήψει. Όμως τα μάτια της ψυχής του ήταν κλειστά και ενώ έβλεπε, δεν έβλεπε αληθινά το φώς του

Χριστού. Έτσι με τα εγκαύματα στο σώμα του, έδωσε νέα εντολή: Να τρυπήσουν τα μέλη του σώματός της καλλίνικης μάρτυρος με περόνια. Όταν έγινε κι αυτό και επειδή η Αγάπη λίγο νοιαζόταν για τα φρικτά βασανιστήρια, αφού είχε «βοηθό και σκεπαστή» της το Θεό, ο δικαστής έβγαλε την τελική του απόφαση, όμοια με των δύο άλλων αδερφών: τον δια ξίφους αποκεφαλισμό της τρίτης.

Την απόφαση άκουσε η Αγάπη με γενναιότητα και ανδρεία, θεωρώντας την ως την ασφαλή σφραγίδα και επιδοκιμασία της πίστεως και ομολογίας της προς τον Θεό, γι' αυτό και του απηύθυνε από τα βάθη της καρδιά της την ακόλουθη προσευχή: «Σε ευχαριστώ, Παναγία Τριάδα, που είσαι μία θεότητα, μία δόξα και μία δύναμη, διότι και μένα την ελάχιστη με ανέδειξες άγια για τον ουράνιο νυμφώνα σου και με συναρίθμησες με τις δύο αδερφές μου, οι οποίες μαρτύρησαν για σένα. Και σε παρακαλώ, πανάγαθε θεέ μου, μετά το μαρτυρικό μου τέλος, να ευδοκήσεις να επιζήσει η μητέρα μου, για να επιτελέσει για μας τις δούλες σου όσα είναι καθιερωμένα και αρμόζουν στους κεκοιμημένους».

Αλλά και η μητέρα της ύψωσε στον ουρανό το βλέμμα και την ψυχή της και προσευχήθηκε θερμά. Όχι για να ζητήσει να αποφύγει το μαρτύριο η τρίτη κόρη της, ώστε να την έχει κοντά της στήριγμα και παρηγοριά στα γεράματα της, μιας και οι δύο μεγαλύτερες βρίσκονταν ήδη μάρτυρες στη Βασιλεία του Θεού. Δεν ζήτησε κάτι παρόμοιο, γιατί πίστευε ότι αυτό άρμοζε μόνο σε μητέρες χωρίς γενναιότητα, που έχουν το βλέμμα τους κολλημένο στα γήινα. Εκείνη, η αξιοθαύμαστη μητέρα Σοφία, ήταν συνεπής σε όσα πίστευε. Οι προθέσεις της επιβεβαιώθηκαν στην πράξη με τη θυσία που ακολούθησε. Έτσι λοιπόν, όπως έκανε με την Πίστη και την Ελπίδα, εμψύχωσε και την Αγάπη, στηρίζοντας την να πορευτεί αταλάντευτη προς το μαρτυρικό τέλος και λέγοντας:

«Έυγε, θυγατέρα μου! Είσαι ευλογημένος καρπός της γαστέρας μου, τίμησες τους γονείς σου και δόξασες με την καρτερία σου τον Θεό. Ποιος δεν θα σε παινέψει για την ανδρεία σου; Ποιος για την υπομονή σου; Ποιος για τη σταθερότητα σου; Πορεύσου λοιπόν προς το κοινό Κύριο μας, προς τον άφθαρτο νυμφώνα, προς την ευλογημένη ανάπαυση, για να λάβεις την ανταμοιβή των άθλων σου. Είναι τόσο ωραίο να βλέπω τους αγγέλους να χαίρονται αναμένοντας την τελείωσή σου! Είμαι ευλογημένη ως μητέρα, γιατί αξιώθηκα να τιμήσω την Αγία Τριάδα με τις μάρτυρες θυγατέρες! Ποια δώρα αξιώθηκα να προσφέρω σ' αυτήν;». Με τέτοια λόγια ενίσχυε την κόρη της η αγία μητέρα και την προέπεμπε στην πορεία που ποθούσαν και οι δύο.

Φθάνοντας η μακαριστή Αγάπη στο τόπο του αποκεφαλισμού, έσκυψε πρόθυμα τον αυχένα της και ο δήμιος εκτέλεσε την εντολή του δικαστή. Έτσι ολοκληρώθηκε η τριπλή θυσία των αγίων και καλλινίκων παρθένων Πίστεως, Ελπίδος και Αγάπης.

Η μητέρα τους Σοφία παρακολουθούσε από κάποια απόσταση την τελευταία πράξη του μαρτυρίου. Κι αφού έφυγαν οι δήμιοι και οι ειδωλολάτρες που έβλεπαν τα γινόμενα, έσπευσε και αγκάλιασε το άψυχο σώμα της κόρης της Αγάπης. Το φιλούσε μη μητρική αγάπη, αλλά και σεβασμό, αφού αυτό άνηκε σε μια μάρτυρα του Χριστού. Στη συνέχεια, εκτελώντας όσα αρμόζουν στους κεκοιμημένους, ράντισε με μύρο το σώμα, το τύλιξε με πολυτελή σάβανα και το έβαλε δίπλα στους σορούς των λειψάνων των δύο άλλων θυγατέρων της, για τις οποίες είχε πράξει προηγουμένως τα ίδια. Κατόπιν εναπέθεσε και τα τρία σε μικρό ναό που είχε χτίσει με δαπάνη της. Με τον τρόπο αυτό η φιλόχριστη μητέρα Σοφία έκανε σε όλους τους χριστιανούς τη μεγάλη πνευματική δωρεά, να έχουν στους αιώνες έναν ανεκτίμητο πλούτο και έναν αδαπάνητο θησαυρό: τρείς αγίες μάρτυρες, κατά σάρκα και πνεύμα αδερφές, την Πίστη, την Ελπίδα και την Αγάπη. Με τις πρεσβείες τους θεραπεύονται ψυχικά και σωματικά πάθη, ενισχύονται οι πιστοί στον πνευματικό τους αγώνα, γνωρίζουν τον Θεό, σώζονται.

Η εν ειρήνη κοίμηση της αγίας Σοφίας

Τρείς ημέρες μετά το μαρτυρικό τέλος της Αγάπης και τον ενταφιασμό της, η μητέρα της Σοφία πήγε στο ναΐσκο για να τελέσει τα καθιερωμένα ιερά μνημόσυνα, των τριών καλλίνικων μαρτύρων θυγατέρων της. Εκεί ακριβώς και πάνω από τη λάρνακα που είχαν εναποτεθεί τα ιερά σώματα των αγίων, έκανε γονατιστή την ακόλουθη προσευχή:

«Τίμια σφάγια, που βρίσκεσθε πλέον κοντά στον Θεό, θυσίες που γίνατε ευπρόσδεκτες από τον Ιησού Χριστό, δεχθείτε τη μητέρα σας ως συγκάτοικο στην ίδια σκηνή, στην ουράνια κατοικία σας». Αυτά είπε με πίστη η γενναία και εξαίρετη αυτή μητέρα. Και ήταν τέτοια η επιθυμία της καρδιάς και του νου της, που εισακούσθηκαν τα λόγια της και «κοιμήθηκε τον ύπνο που αρμόζει στους δικαίους», γράφει ο άγιος Συμεών ο Μεταφραστής και συναξαριστής της. Έτσι ετελειώθη και πήγε να συναντήσει τις τρείς θυγατέρες της που μαρτύρησαν για το Χριστό.

Κάποιες ευσεβείς γυναίκες που ήταν μαζί της επιτέλεσαν και για την αγία Σοφία τα καθιερωμένα και αρμόζοντα, τοποθέτησαν σε τη σορό της στην ίδια λάρνακα όπου ήταν εναποτεθειμένα και τα λείψανα των τριών θυγατέρων της. Και το συναξάρι τους τελειώνει ως εξής: «Έπρεπε όντως, όπως των ψυχών τους, έτσι και

των σωμάτων, μία να είναι η κατοικία, προς δόξαν του Πατρός και του Υιού και του Αγίου πνεύματος, που είναι μία θεότητα και στην οποία αρμόζει κάθε δόξα, τιμή και προσκύνηση, τώρα και στους αιώνες των αιώνων. Αμήν».

Τιμή σε Ανατολή και Δύση

Οι τρείς μάρτυρες θυγατέρες μαζί με τη μητέρα τους αγία Σοφία είναι πολύ αγαπητές και η τιμή τους πολύ διαδεδομένη τόσο στην Ορθόδοξη Ανατολή, όσο και στη Ρωμαιοκαθολική Δύση.

Στην μεν Ανατολή η μνήμη τους εορτάζεται στις 17 Σεπτεμβρίου, στη δε Δύση την 1η Αυγούστου και την 30ή Σεπτεμβρίου. Σώζεται ένα παλαιστινογεωργιανό ημερολόγιο, που ανάγεται στον 10ο αιώνα, και στο οποίο ως ημέρες εορτασμού των αγίων αυτών γυναικών μνημονεύονται η 21η Σεπτεμβρίου, η 24η και 25η Νοεμβρίου και η 4ηΑυγούστου.

Ως προς τα ονόματά τους Σοφία, Πίστις, Ελπίς και Αγάπη σημειώνουμε ότι στα συναξάρια και τα λειτουργικά βιβλία της Δύσης, αναφέρονται άλλοτε στα λατινικά: Sapientia, Fides, Spes και Charitas, και άλλοτε στα ελληνικά (με λατινικούς χαρακτήρες): Sophia, Pistis, Elpis και Agape. Για τον ακριβή τόπο όπου μαρτύρησαν και ενταφιάστηκαν, άλλες μεν αρχαίες πηγές αναφέρουν την Via Aurelia, κοντά στη Ρώμη, άλλες δε την Via Appia.

Ιδιαίτερα στον ελλαδικό χώρο οι ορθόδοξοι χριστιανοί τις τιμούν όχι μόνο με την ανέργεση και αφιέρωση σ’ αυτές μεγαλοπρεπών ιερών ναών ή ταπεινών παρεκκλησίων, αλλά και με το ότι δίνουν στις κόρες τους ένα από τα πλήρη νοήματος ονόματα τους: Σοφία, Πίστις, Ελπίς και Αγάπη.